

P A T R O N A T
D'ESTUDIS HISTÒRICS
D'OLOT I COMARCA

(Annals 1995)

p. 61 - 73

Una consuetud
de la passió
garrotxina
transcrita per
Nolasc
del Molar

Pep Vila

Nolasc del Molar, nom religiós de Daniel Rebull i Muntanyola (el Molar, Priorat, 1902 - Barcelona, 1983), sacerdot, caputxí, erudit i traductor, deixà en morir una bona colla de textos manuscrits⁽¹⁾ inèdits que es poden consultar a l'Arxiu de la Congregació Caputxina de Sarrià, a Barcelona. Gairebé tots tenen relació amb la Garrotxa. Alguns són esborranys de treballs en curs d'elaboració, d'altres són transcripcions de documents, traduccions, notes filològiques per a un diccionari de veus de la Garrotxa, edicions de textos gairebé enllestits com el que avui és el tema de la nostra meditació. Tots són, però, una mostra de la seva curiositat intel·lectual. Vistos en conjunt i amb una certa perspectiva, deixen entreveure la seva amplitud de sabers i de coneixements. El fet que Nolasc del Molar residís tants anys al convent dels caputxins d'Olot, delimità bastant l'espai geogràfic de la seva recerca que es concentrà, principalment, a les comarques de la Garrotxa i el Ripollès.

A més de treballar en arxius i biblioteques públiques, Nolasc consultava molts de fons arxivístics de cases particulars, els llibres i manuscrits dels quals s'enduia temporalment al convent per estudiar-los sense pressés. Això fa que, ara per ara, sigui molt difícil saber d'on treia segons quines peces, on

(1) Vegeu Ramon Vidal i Pinell, "Personalitat religiosa i aportació polifacètica a la cultura catalana de Nolasc Rebull" dins *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, Olot, 1984, pàg. 40.

les veia. Sense saber-ne la procedència no podem afirmar amb certesa si s'han perdut alguns d'aquests originals que eren motiu d'estudi. He buscat sense èxit, entre els papers de Nolasc, la fotocòpia d'aquest manuscrit de la Passió que tant m'hauria ajudat per establir-ne el text definitiu. Tenim ja l'obra transcrita, però el sentit de la prudència ens obliga a deixar-la reposar amb l'esperança de poder veure'n, ben aviat, l'original.

Entre aquesta obra inèdita destaco aquesta passió manuscrita, de finals del segle XVII, que presenta un text medieval molt arcaic. Fou copiada a mà en uns fulls solts molt irregulars, desats dins d'un sobre protector. Aquests contenen la transcripció de l'obra, escrita per Joan Auliveras entre 1684 i 1686. Uns altres d'esparsos recullen un pròleg embastat, unes notes lingüístiques i històriques que havien de servir de coixí a la transcripció. També hi trobem notes de llengua, mètrica i estil, indicacions sobre els personatges, apunts sobre alguns versos esparsos que li van cridar l'atenció, etc.

Nolasc, que era un bon coneixedor de les Sagrades Escripures, va deixar també unes notes sobre la teologia a escena, les actituds i la ideologia que traspuen tots aquests personatges del món bíblic, barreja d'ortodòxia evangèlica i de fidelitat a altres fonts de llegendari medieval. Per exemple, Simon Cireneu accepta portar la creu de Jesús a canvi de diners:

Simon

*Si m pagau, jo aniré
y ab ell jo la portaré.*

Ara respòngan tots juns:

Tots te pagarem.

En un altre sobre a part, dintre d'aquest recull, hi ha altres notes preses durant la seva investigació. Són apunts en un estat encara més embrionari que fan referència a estudis iconogràfics, literaris i bibliogràfics sobre el drama de la passió a Catalunya. Són apunts transcrits sense ordre ni concert.

resumits en retalls de papers ja utilitzats per una altra cara, en petits rectangles de folis sobrers, en bocins de paper, en envoltoris de sobres ja franquejats. En conjunt, hi ha més d'un centenar d'escapçadures de petits fragments que són com un trencaclosques que fan molt difícil la seva consulta.

Entre aquests papers també es conserven set fotografies en blanc i negre de diverses pàgines del manuscrit, que suposo que havien de servir d'il·lustració al treball. Ni els papers ni les fotografies duen cap data, i no permeten datar l'inici d'aquesta investigació. També desconec per quina causa Nolasca no arribà a publicar aquesta obra, que tenia ja bastant avançada.

Els textos passionístics del segle XVII no són gaire nombrosos, i en un principi havia pensat editar en aquesta avinentesa el text sencer transcrit per Nolasca. El problema principal, però, és que de moment no s'ha trobat l'original, i això representa un escull per editar el text amb unes garanties filològiques mínimes. Un problema afegit és el de la lletra manuscrita del pare Nolasca, difícil i menuda, les seves correccions i notes a la seva pròpia transcripció, apunts que moltes vegades no sabem a què corresponen. A ben segur són idees i projectes que guardava entre els replecs de la seva vasta memòria. Encara que Nolasca era un home curós i molt competent, caldria veure l'original per establir una edició fiable. El fet de donar a conèixer públicament la descripció d'aquesta passió, conjuntament amb les fotografies del manuscrit, pot ser útil perquè altres lectors i erudits de la Garrotxa em puguin aportar més dades sobre la localització de l'original, l'ajuda dels quals agrairé vivament. Nolasca del Molar tenia una especial predilecció pels estudis teatrals. Recordo dintre de la "Biblioteca Olotina" les seves dues edicions de llibres de teatre hagiogràfic provinents de Sant Joan de les Abadesses, la *Consueta del misteri de la gloriosa Santa Agata* (1953) i la *Consueta de Sant Eudald* (1954).

Em cal agrair públicament la confiança que m'ha atorgat el pare Valentí Serra de Manresa, arxiver de l'orde dels caputxins de Catalunya, que m'ha donat totes les facilitats del món per consultar el manuscrit i el permís escrit per editar el text de Nolasca del Molar.

El manuscrit

Crec que aquesta passió pertany a alguna parròquia o col·lecció particular garrotxina perquè en aquest estudi inicial, Nolasca redactà aquesta frase:

“Olot deu constar des d’ara en el gran concert de consuetes que, moltes, existiren i encara existeixen en bona part en terres de llengua catalana. Sens dubte, per aquest manuscrit s’eixampla una mica més l’horitzó literari dels costums en les lletres a l’Olot del segle XVII.”

En aquesta mateixa pàgina i unes ratlles més avall, aprofitant la coberta d’un sobre, Nolasca diu: *“des del novembre de 1975 ha començat la restauració d’aquell vell (?) sota la direcció de Ramon Sala⁽¹⁾ de Castellfollit”*. Desconec si aquesta nota lliga amb l’estudi de la peça, no fos cas que aquesta obra hagués aparegut en una de les múltiples restauracions d’esglésies i capelles que han dut a terme un grup d’amants del patrimoni de l’Alta Garrotxa.

El text de la “Consueta de la passió” tal com l’anomena Nolasca, el transcriu en 87 folis mida quartilla, arrencats d’una llibreta escolar. A través dels apunts de Nolasca sabem que era un manuscrit mal conservat, en el qual mancaven folis, per exemple del 47 al 50, i que en l’obra hi intervingué més d’un copista. Nolasca numerà els versos, encara que hi ha més de dues rectificacions en el còmput total dels versos, uns 1.700 en total, sense comptar els dels folis perduts. Algunes notes en llatí, encara que mal copiades, fan creure que el text fou escrit per un eclesiàstic o una persona amb uns coneixements rudimentaris d’aquesta llengua. Seguint l’ordre de paginació del manuscrit original que Nolasca transcriu als marges de la seva edició, la disposició del drama en el conjunt de l’obra, en aquest quadern, és la següent:

---

(1) A la vista d’aquesta nota vaig posar-me en contacte amb el senyor Ramon Sala. Aquest estudiós de la cultura de l’Alta Garrotxa em comunicà que no es recordava d’aquesta feta ni d’on podia ser aquest manuscrit. He de creure que Nolasca consultà aquesta obra pels volts de 1975. L’obra potser provenia d’una parròquia d’aquesta zona.

(fol. 1v) [Personatges de l'obra]: Jesus, St. Pera, Sant Barthomeu, St. Phalip, St. Andreu, St. Simon, St. Tomàs, St. Joan, St. Jauma major, St. Mateu, St. Jaume manor, St. Judes just, Judas.

Simon: Annàs: Caifàs: Benjamí: Abderó: Rubant: Angel: Malchos: 4 gafaus: 2 testimonis: moça: jueus: tentador: Pilat: rei Erodas: muller: criat: 2 butxins: la sanilla: bofetada: canya, la crida: Josias: senturió: Barònicha: Simon sinareu: Madalena: Maria: Boris cavaller: xorero: mal lladra: bon lladra: Allias: Jacobé: Solomé: Joseph: Nicodemus: Longino. Preçonas que pàrlan en la Presa de Jesuschrist.

(2r-5r) *Pròlech de la passió de Jesus-Christ*

Comença: *Estant considerant*

Acaba: *De Jesús Christ, Nostre Senyor.* Fin. 115 versos.

(5v-46r) [*Presa, mort i crucifixió de Christo*]

Jesus, St. Pera, St. Barthomeu, St. Phalip, St. Andreu, St. Simon, St. Tomàs, St. Joan, St. Jauma major, St. Mateu, St. Jaume manor, St. Judas, just, Judas.

Comença: *Dexebles meus, menester és aparallar*

Acaba: *jo crech que és fill de Déu omnipotent.*

(46r-50r) *Ara Josep y Nichodemus fassen lo devallament de la creu ab molta pausa, y apòrtian lo que auran menester; y diga Maria a Joseph.*

Comença: Maria: *Senyor Joseph, molt verament*

Acaba: Joan: *Puis que tot està acabat.*

Finis. *In exiit Israel de Egipto.*

(51r) *Aquest llibra s'escrigué lo any mil sis sens vuitanta quatra, ha fins lo*

any vuitanta sis. Lo escrigué Joan Auliveras de sa mà pròpia, per desvertir-se los ponsamens de sa memoria; y si a cas lo pert, donarà sis diners de trobas. Als 23 de maig de 1684. 1684.

Veiem doncs com l'obra ve encapçalada per un pròleg, un conjunt de 165 versos, que narra els esdeveniments cabdals de la passió i mort de Jesucrist. Segueix una segona part molt extensa, sense marcar des del punt de vista de la divisió de l'obra en jornades, actes o escenes. Aquesta conté la trobada de Jesús i els apòstols, l'episodi a casa de Simon, la traïció de Judes, l'oració a l'hort, la negació de Pere, la presa, el jutjament, la crucifixió i mort de Jesucrist. A continuació hi figura copiat l'episodi del "davallament de la creu". Aquesta manca d'unitat escènica podria ser una mostra de l'arcaisme del text.

Al llarg del text trobem una gran quantitat de rúbriques que donen molts detalls sobre la seva possible representació, i que tenen un gran interès des del punt de vista escenogràfic:

"Ara lo àngel baxarà y axugarà la cara del Jesús [...] y que hi aja algúnes gotas de sanch pintadas, y se gíria envès lo poble y diga altre vegada".

"Ara, en aver acabat de dir Pillat, que vinga lo corrador y que fassa la crida ab veu de trompeta, al cap del catafal".

"Ara, se àlsia Sant Joan en aver acabat de dir la Maria; y, en dir Sant Joan, la Maria caiga en terra, y en aver acabat de dir Sant Joan, li ajudaran axecar las altres Marias; y diga Sant Joan".

S'esmenta el clàssic cadafalc on es muntaven aquestes obres:

"Ara, en aver dit Caifàs, faran dos o tres torns per al catefal, y ell se n'entraran dins".

Figuren com a personatges certs objectes o gestos que fan més expressiva la situació: la bofetada, la canya i la crida:

Bofetada

Tu que Rei nostra ets enomenat
andevina que te ha tocat.

Canya

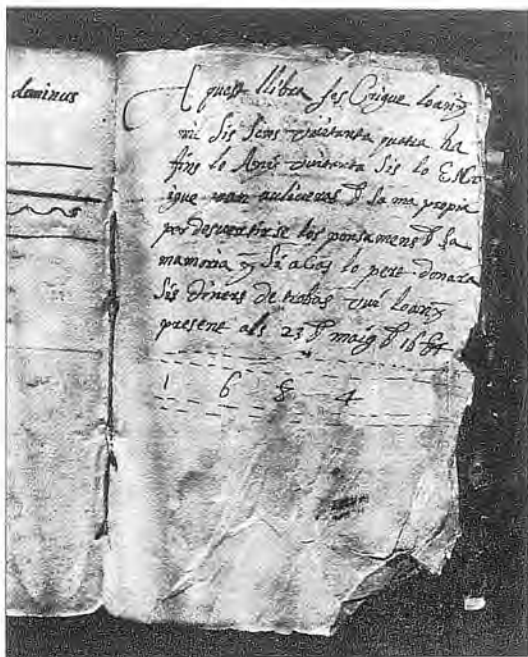
Mirau, senyors, quin Rey avem,
fill de un fuster nat en Ballem.

La crida

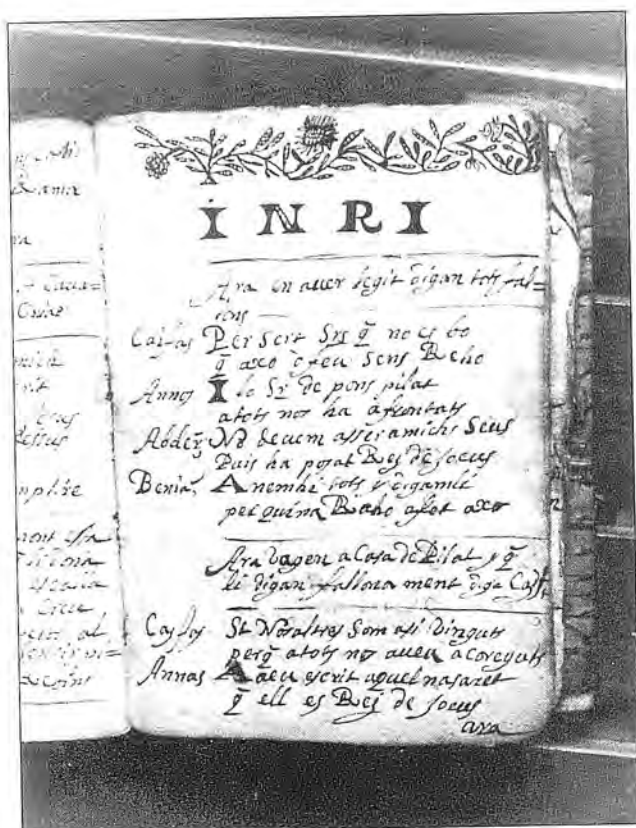
Ara, gujats totom en generalment
quí vulla veura de present
Jesús de Nasaret crucificar,
al mont y calvari vüllau annar.

Fotografies que va fer Nolasc del Molar d'algunes pàgines del manuscrit, que no ha pogut ser localitzat. Les divulguem per si algú pot donar-nos alguna pista sobre el seu origen:

Colofó del
manuscrit. Còpia
de 1684 feta
per Joan Auliveras.

Pàgina que reproduïx un moment del jutjament de Jesús.

Primera pàgina del Pròlech de la passió de Jesus Christ.

Relació dels personatges que intervenen en la passió:
 Preçonas que parlan en la "presa" de Jesuschrist.

Detall de les orles que adornen una de les pàgines.